

اعمال محدودیت صادراتی منجر به اجرای الگوی کشت نمیشود

بدون فراهم‌سازی شرایط لازم و جایگزین، اعمال سیاست محدودیت یا ممنوعیت کشت طیف گسترده‌ای از محصولات به تولید بیشتر محصولات استراتژیک منجر نمی‌شود.

به گزارش سایت خبری پرسون، محمد قربانی، معاون برنامه ریزی وزارت جهادی کشاورزی در روزهای گذشته گفت: محمد قربانی معاون برنامه ریزی اقتصادی وزارت جهاد کشاورزی گفته است که این وزارت خانه می‌خواهد محدودیت‌های را برای صادرات محصولات جالیزی به دلیل "آب بر" بودن اعمال کند.

وی می‌گوید ارزآوری صادرات محصولات آب بر نسبت به هزینه‌های تولید آن در داخل رقم ممتازی نیست. (پیاز، سیب زمینی، خیار، خربزه، بادمجان و هندوانه) از جمله محصولاتی است که آقای قربانی از آن‌ها نام برده و گفته، تعرفه این محصولات حداقل ۱۰۰ درصد افزایش پیدا کند تا صادرات این اقلام متوقف شود.

براین اساس این مسئول از اوایل مهرماه با اعلام افزایش تعرفه‌های صادراتی محصولات جالیزی، از افزایش حداقل ۱۰۰ درصدی این تعرفه خبر داد.

در روزهای گذشته نیز معاونت توسعه بازرگانی وزارت جهاد کشاورزی، بخشنامه‌ای در مورد تعیین عوارض صادراتی سیب (۷۰ درصد)، گوجه (۱۰۰ درصد) و پیاز (۱۲۰ درصد) در ۱۹ آبان ۱۴۰۱ ابلاغ کرده است.

تصمیمی که به نارضایتی فعالان حوزه کشاورزی از شخص کشاورز گرفته تا صادرکنندگان انجامید. اما مسئولان این وزارتخانه با تأکید بر عدم توجیه اقتصادی کشت محصولات آب بر و لزوم تأمین امنیت غذایی جامعه و تولید کالاهای اساسی معتقدند این مباحث، نسبت به سود تاجران و صادرکنندگان محصولات آب بر، از اهمیت بالاتری برخوردار است.

ضمن آنکه بر اساس سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه ۹۰ درصد کالاهای اساسی باید در داخل کشور تولید شود.

محدودیت در صادرات محصولات جالیزی راهکار خودکفایی است؟

اما موضوع اصلی آنکه چرا دولت در این شرایط تصمیم به اجرای محدودیت صادرات محصولات جالیزی گرفت؟

آنها پس از گذشت ۱۳ سال از طرح الگوی کشت، درست در زمانی که نیاز فراوانی به صادرات وجود دارد؟

و مورد دیگر آنکه آیا به‌راستی می‌توان کشت محصولاتی چون گندم را جایگزین محصولات جالیزی نمود؟

واقعیت آن است روسیه و اوکراین دو کشور مهم تأمین‌کننده محصولات استراتژیک کشاورزی در بازار جهانی بشمار می‌رفتند که جنگ میان آن‌ها باعث شد کشورهای واردکننده ظرفیت کشت این محصولات خود را افزایش دهند.

ایران هم که از واردکنندگان عمده این محصولات استراتژیک به‌ویژه گندم بود در این شرایط با اعمال سیاست‌هایی سعی در افزایش سطح زیر کشت این محصولات داشته است.

با اقداماتی چون افزایش قیمت خرید تضمینی گندم و اکنون هم با محدودیت صادرات محصولات جالیزی که باهدف جایگزینی محصولات استراتژیک بوده است.

به‌طوری‌که جواد ساداتی نژاد، وزیر جهاد کشاورزی، کاهش جذابیت اقتصادی صادرات محصولات آب‌بر را یکی از راهکارهای اصلاح الگوی کشت سوق کشاورز به کشت محصولات استراتژیک عنوان می‌کند.

حال آنکه عده‌ای دیگر با اعتقاد به لزوم خودکفایی در محصولات اساسی از جمله گندم معتقدند ایجاد محدودیت شدید برای محصولات جالیزی راه خودکفایی نیست.

چه‌بسا با افزایش عوارض محصولات جالیزی و سبزی‌ها، به‌غیراز تحمیل مشکلات معیشتی بر کشاورز و همچنین صادرکننده بازارهای صادراتی که در این سال‌ها به وجود آمده است، از دست می‌رود.

علاوه با آنکه مطابق ماده ۲۳ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، وضع هرگونه عوارض یا مالیات بر کالاهای مجاز و غیر یارانه‌ای و جلوگیری از صادرات هرگونه کالا برای تنظیم بازار داخل، ممنوع است. دولت تنها در صورت اعطای یارانه مستقیم به کالا می‌تواند صادرات را محدود کند.

حتی عده‌ای از نمایندگان مخالف در واکنش به این مصوبه گفته‌اند مجلس به این موضوع ورود خواهد کرد.

علیرضا عباسی عضو کمیسیون کشاورزی مجلس شورای اسلامی با تأکید بر اینکه اصلاح الگوی کشت باید تدریجی و با پیش‌زمینه کارشناسی باشد، می‌گوید: به نظر می‌رسد وزارت جهاد کشاورزی تصور می‌کند با وضع عوارض صادراتی سنگین بر محصولات، کشاورزان فوراً الگوی کشت خود را تغییر داده و محصول دیگری کشت خواهند کرد.

وی بابیان اینکه این اقدام آدرس غلط برای مسئله خودکفایی در محصولات اساسی است، اظهار می‌کند: وزارت جهاد کشاورزی ریشه‌ها و مبانی این تصمیم و اهداف خود را اعلام کند. اگر چالش کمبود آب است، باید به دنبال راه‌های مناسب‌تر و بهتری برای حل این چالش ارائه کرد.

به گفته این مسئول راهکارهای مناسب‌تری برای بهینه‌سازی مصرف آب در بخش کشاورزی و اصلاح الگوی کشت باید در اولویت قرار گیرد. نمی‌شود یک بخش را به این شدت محدود کرد و برای بخش‌های دیگر فکری نکرد.

وی تأکید می‌کند: ما معتقد به لزوم خودکفایی در محصولات اساسی از جمله گندم هستیم، اما باید بررسی شود که آیا پاسخ به خودکفایی این محصولات، در ایجاد محدودیت شدید برای محصولات جالیزی است؟

نماینده مردم کرج مجلس شورای اسلامی تصریح می‌کند: طبق آمار تنها ۶.۶ درصد از کل زمین‌های زراعی به محصولات جالیزی اختصاص دارد. همچنین از کل تولید حدوداً ۲۹ میلیون تنی محصولات جالیزی، تنها ۳.۲ میلیون تن آن صادر می‌شود و بقیه آن در داخل مصرف می‌شود و با افزایش بهره‌وری و پر کردن خلأ عملکردی دستاورد بهتری می‌توان به دست آورد.

عباسی در پایان با اشاره دوباره بر ناعادلانه بودن این عوارض، می‌گوید: شواهد نشان می‌دهد در این مورد کسی به فکر کاهش درآمد کشاورزان نیست و لازم است وزارت جهاد کشاورزی برنامه‌های جایگزین خود را برای کاهش درآمد کشاورزان اعلام کند.

آب بری محصولات جالیزی بیشتر از گندم نیست

گفتنی است که اگرچه خودکفایی در محصولات اساسی، اقدامی راهبردی برای کشور است اما آیا این هدف مهم با تولید محصولات جالیزی در تعارض قرار دارد؟

و پرسش مهم‌تر آنکه محصولات جالیزی چه میزان زمین کشاورزی را تسخیر کرده و چقدر بیشتر از محصولات استراتژیک آب بر هستند؟

طبق گفته وزیر جهاد کشاورزی «میزان اراضی قابل کشت کشور ۳۵ میلیون هکتار است که فقط ۱۸ میلیون هکتار آن در حال کشت است» و «در ایران ۸ درصد تولید از دیمزار است در حالی که در دنیا ۶۰ تا ۷۰ درصد از تولید کشاورزی در دیمزارها انجام می‌شود».

بنابراین تولید و صادرات محصولات جالیزی می‌تواند همراه با افزایش خودکفایی در اقلام اساسی کشاورزی انجام گیرد.

به عبارتی راهکار افزایش خودکفایی در محصولات استراتژیک، محدودیت کشت محصولات دیگر نیست.

بر اساس آمارنامه ۹۸-۹۹ وزارت جهاد کشاورزی، ۸۱۳ هزار هکتار از زمین‌های زراعی کشور زیر کشت جالیزی و سبزی‌ها بوده است که ۶/۶ درصد از کل زمین‌های زراعی کشور است. در این ۸۱۳ هزار هکتار ۲۵/۴ میلیون تن محصول جالیزی تولید و مصرف داخلی می‌شود و فقط ۳/۲ میلیون تن صرف تولید و صادرات ۷ قلم اصلی محصولات جالیزی می‌شود.

براین اساس با محدودیت صادرات این محصولات، فقط امکان کشت ۳۴۰ هزار تن گندم وجود خواهد داشت.

اما در برابر این میزان از کشت گندم، از دست رفتن صادرات یک میلیارد دلاری محصولات جالیزی و تهدید معیشت صدها کشاورزی راداریم که شاید رفع هرکدام جبران‌ناپذیر باشد.

همچنین در صورت از بین رفتن تولید محصولات جالیزی صادراتی، ۷۰۷۹۳۳ میلیون لیتر آب آزاد خواهد شد که با این میزان آب فقط امکان تولید ۵۴۴ هزار تن گندم وجود دارد. وارز موردنیاز برای واردات این میزان گندم، حدود ۱۸۰ میلیون دلار است که با یک میلیارد دلار صادرات محصولات جالیزی قابل مقایسه نیست.

اما مورد دیگر که محدودیت صادرات محصولات جالیزی را بدون توجیه نشان می‌دهد آنکه برخلاف تصور، بسیاری از محصولات کشاورزی، در مقایسه با محصولات جالیزی، آب بری بیشتری دارند برای مثال هندوانه که به‌عنوان شاخص‌ترین محصول جالیزی آب بر شناخته می‌شود، مصرف آب نسبتاً کمی دارد.

به‌گونه‌ای که بر اساس اظهارات حسین اصغری، مدیرکل دفتر امور محصولات علوفه‌ای و جالیزی وزارت جهاد کشاورزی در اردیبهشت‌ماه امسال، هندوانه

به‌عنوان محصول جالیزی، نسبت به سیب، گندم و پسته مصرف آب کمتری داشته است.

برای تولید یک کیلوگرم هندوانه، ۲۰۰ لیتر آب نیاز است. درحالی‌که مطابق برآوردها، هر کیلوگرم سیب به بیش از ۷۰۰ لیتر، هر کیلوگرم گندم، به بیش از ۱۳۰۰ لیتر و هر کیلوگرم پسته، به بیش از ۱۰هزار لیتر آب نیاز دارد. همچنین به ازای هر دلار صادرات هندوانه، حدود ۸۰۰ لیتر آب مصرف می‌شود، درحالی‌که به ازای هر دلار صادرات سیب، حدود ۲۵۰۰ لیتر و به ازای هر دلار صادرات پسته، حدود ۱۹۰۰ لیتر آب مصرف می‌شود.

و در صورت اعطای مجوز صادرات گندم، به ازای هر دلار صادرات از این قلم، ۳۷۰۰ لیتر آب مصرف خواهد شد. بنابراین اتهام آب بر بودن به محصولات جالیزی گزینه نادرستی است .

حال، اگر قرار هم بر اعمال محدودیت‌های صادراتی باشد می‌بایست همه محصولات آب بر شامل این قانون شوند نه آنکه فقط بخشی از محصولات جالیزی مشمول محدودیت شوند.

در شرایطی که کشور نیازمند توسعه صادرات غیرنفتی است این مصوبه غیر کارشناسانه ضمن ورود خسارت بر درآمدهای صادراتی و آسیب بر تجارت خارجی ، موجب بیکاری بیشتر و ناتوان شدن تعداد زیادی از کشاورزان می‌شود.

به‌این‌ترتیب قانون‌گذار باید بداند بدون در نظر گرفتن تمام جوانب یک موضوع ، نمی‌توان برای هر نوع مصوبه‌ای ، انتظار همراهی و موفقیت را داشت.

قطعاً بدون فراهم‌سازی شرایط لازم و جایگزین ،اعمال سیاست محدودیت یا ممنوعیت کشت یکسری از محصولات به تولید بیشتر محصولات استراتژیک منجر نمی‌شود.

آن‌هم درزمانی که کشاورز ،الزامی به کشت محصول خاصی ندارد و سودآوری محصولی چون گندم برای کشاورز ایرانی بیشتر از هندوانه نیست.